

TURTAS IR PRITEKLIUS

„MITOLOGINĖS EKONOMIKOS“ METMENYS

Dainius RAZAUSKAS

Straipsnis priklauso plačiai sutvėrimo–ištvėrimo temai, nagrinėjama kelių pastarųjų metų autoriaus darbuose. Jau išnagrinėtas akmeniu, uola upę tvėnkiančio, vandens tėkmę stabdančio velnio ar slibino motyvas, kurio viena iš atšakų – slibino užgniauztas turtas, mitologijoje paprastai perteikiamas lobį saugančio slibino vaizdiniu. Taigi užtvėnkta vanduo, sustabdyta tėkmė ir paslėptas turtas, lobis – vienos rūšies vaizdiniai, menantys sutvėrimą. Savo ruožtu ištvėrimą mena Perkūno sugriauta užtvanka, paleista lietis tėkmė ir atitinkamai atrastas, išgautas ir apyvartoti paleistas lobis, kuris iš sutvėrimo turto virsta ištekliumi ir lemia priteklių. Apie tai, patsitiekiant lyginamuosius, istorinių šaltinių, tautosakos ir kalbos duomenis, kaip tik kalbama šiame straipsnyje. Pakeliui išryškėja savotiški „mitologinės ekonomikos“ metmenys.

Prasminiai žodžiai: lobis; paslėptas ir paleistas apyvartoti turtas; išteklius, perteklius, priteklius; tradicinė ekonomika; sutvėrimas ir ištvėrimas; lietuvių ir lyginamoji mitologija.

■ TURTAS

Pagrindinis senovės indų „Rigvedoje“ nuolat įvairiais atžvilgiais kartojamas ar tik užsimenamas mitas – tai griausmavaldžio žaibasvaidžio dievo Indros (kartais su bendražygiais) paleisti lietis vandenys, sutriuškinus juos užtvėnkusį demoną Vritrą, ir išlaisvintos kaimenės bei kitos gėrybės, suskaldžius uolą, kurioje jas buvo paslėpęs demonas Vala, pats įkūnijęs tą uolą, arba demonai Paniai. Anot vedologės Tatjanos Jelizarenkovos, „pagrindinis, dažniausias Valos mito variantas yra tas, jog karves, šykščių turtuolių demonų Pannių paslėptas uoloje, vardu Vala (*valá* ‘slėptuvė’), surado Indra, kuris savo vadžra [= vėzdu] pramušė uolą ir išlaisvino karves (o drauge su jomis – šviesą, aušrą, maisto išteklius, turtą ir kt.)“¹.

Mums dabar kaip tik svarbus turtas, ypač turtas, paslėptas uoloje ar užverstas uola, dideliu akmeniu, taigi – lobis.

Pavyzdžiui, „Rigvedoje“ (IV.28.5) sakoma:

*evā satyām maghavānā yuvām tād indras ca somorvām āsvyam gōḥ
ādardṛtam āpīhitāny āsnā rīricathuḥ kṣās cit ta-
tṛdānā*

Tokia tiesa, dosnieji! Judu tada, Indra ir Soma, žirgų, arklių ir karvių pralaužėt [aptvarą], uždėtus akmeniu ištuštintot [lobius], lyg žemei prasivėrus.

O turtą, išteklius užversti akmeniu būdinga visuotinai, Lietuvoje – irgi. Antai Vilniaus kolegijos jėzuitų ordino metraštis 1606 m. sako:

Una superstitio pro felici fruge apud plures communis erat: servabant lapidem super orificium foveae, cui quicquid in esculentis aut proculentis habebant, promiscue ingerebant.

Vienas prietaras dėl sėkmingo derliaus buvo bendras daugeliui: laikė akmenį virš duobės angos, kurion sumišai mesdavo visko, ką valgomo ar geriamo turėjo.²

Tautosakoje po akmeniu slepiamos ir visokios kitokios gėrybės³. Iš (po) uolos, kaip pamename, trykšta ir gyvybės vanduo⁴.

Be to, lietuvių kalboje *uolà* – tai ir ‘didelis uolienios gabalas, akmens kalnas’, ir kartu ‘kieta, suakmenėjusi žemė’⁵. Tad kiaurymė, urvas žemėje, ypač kai užverstas (dideliu) akmeniu, – savaime *ola uoloje*, kurioje ir slepiamas lobis.

Lobių, turto ryšys su žeme savaime suprantamas, visuotinis. Pasak lietuvių minklės: *Kas turtingiausias? = Žemė*⁶. Gėtės Mefistofelis dargi paaškina:

2 BRMŠR: 123, Nr. 89; V. Ališausko vertimas *mano vos vos pataisytas*; plg. Lebedys 1976: 207.

3 Žr. Šlekonytė 1998: 183.

4 Razauskas 2023b; 2023c: 18–21; 2024a; 2024b ir kt.

5 LKŽ XVII: 487.

6 KnsLM: 332, T 679.

1 Ригведа 1989: 494–495.

Po žemėmis visokio turto tiršta;
Užkasti užkasa, o išsikast – pamiršta.
Beliaka vargšui velniui išsikasti.⁷

Čia lobiai priskirti velniui, kuris įvairiais velniškais tikslais juos dalimis „išsikasa“ ir panaudoja. Tačiau visą iš karto lobį iškasti, šitaip iš velnio atimti ir atiduoti žmogui gali tik Perkūnas, kaip kad vedų Indra, kuris kartais (pavyzdžiui, VIII.66.4) apibūdinamas kaip tas, „kuris net užkastą, (iš) daugelio surinktą (prisiplėštą?) turtą atveria garbintojui“ (*nīkhātām cid yāḥ purusambhṛtām vāsūd id vāpati dāsūṣe*).

Lietuvoje visus šiuos vaizdinius aptinkame sutelktus viename „tikėjime“: *Sako, kad po akmeniū yra paslėpti velnio užburti turtai, tai ir Perkūnas trenkia į akmenį*⁸.

Iš dalies tą patį teigia sakmė apie pinigus žmonėms skolinusį velnią, tik vietoj *olos uoloje* čia kita velnio mėgstama vieta – raistas⁹:

*Gyvenęs netoli Obelių viename raiste velnias, Labelis vardu, ir skolindavo žmonėms pinigus. Vienas pasiskolino iš jo pinigų ir, atnešęs skolą, šaukia: „Label, Label, te pinigai!“ Kitas velnias atsisaukė: „Nebėr Labelio, Dundulis užmušė.“*¹⁰

Ir velnio vardas *Labelis* čia sietinas su bendriniais daiktavardžiais *lābas* ‘turtas, lobis, gėrybė’ bei *lōbis* ‘turtas’, ‘paslėpti, užkasti pinigai, brange nybės ar šiaip kokios vertybės’¹¹, juolab kad greita pateiktame kitame sakmės variante jo vardas tiesiog *Lobinis* (dėl kurio, žinoma, atsižvelgtinas ir *lōbas* ‘dauba, slėnys, loma’, ‘klanas, pelkutė’)¹².

O anot latvių sakmių, visi turtai nuo pat pradžių priklausę velniui: *No sākuma visas lietas piederējušas Velnam, Dievam turpretim nekā nav bijis* „Nuo pradžių visa kas priklausė velniui, Dievas nieko neturėjo“; *Dievam iesākumā nekā nebija, bet Velnam piederēja visas lietas* „Dievas pradžioje nieko neturėjo, visa kas priklausė velniui“¹³.

* * *

Kitąsyk velnią gali atstoti plėšikai, savo lobius įgiję plėšikavimu, kaip kad tarptautinėje pasakoje, pagarsėjusioje vardu „Alibaba ir keturiasdešimt plėšikų“ (AT 676, ATU 954), kurioje į *olą uoloje* su plėšikų paslėptais turtais galima patekti, kaip

pamename, tik ištarus slaptažodį–burtažodį „Sezamai, atsiverk!“ Lietuvoje šios pasakos, apibendrintai pavadintos „Plėšikų turtai kalne“ arba „Kalne, atsiverk“ (LPK 676), užrašyta 58 variantai¹⁴. Antano Baranausko užrašytas pasakos variantas:

*Kitą kartą ant Prūsų šilų ribos gyveno vienas žmogus dideliai vargingas. Vaikų turėdamas daug, neturėjo kuo anuos maitinti. Ėjo tankiai prie brolio, kad suteiktų ką norint pramisti. Bet tas, šykštus būdamas, nieko anam nedavė. Tuosyk, paėmęs virvę, išvyko į krūmą, norėdamas ten pasikarti. Valkiodamasis po eglynus, pamatė einant keletą vyrų su maišais. Ans prisiglaudė prie pušies, kad nepamatytų ano tie vyrai. O anie, atėję pas vieną didelį kūlį, pasakė: „Atsidaryk, Tatamoriau!“ Kūlis tuojau atsivėrė. Suėjo visi į tą kūlį. Vienas vėl sušuko: „Tatamoriau, užsidaryk!“ Tas ir užsidarė. Gerą valandą praleidus, tą patį kalbėdami, vyrai iškeliauvo vėl į girią. Žmogus ryžosi – prisartino prie kūlio ir prakalbėjo, kaip sakė tie vyrai. Kūlis paklaūsė, ir įėjo į vidų. Ten atrado, ko reikia. Prisipylęs pinigų visas kišenes, išėjo iš kūlio ir, parvykęs namo, nupirko, ko tikrai reikėjo.*¹⁵

„Didelis kūlis“, arba didelis akmuo, čia atstoją uolą, o kadangi į tą uolą gali sueiti net keli vyrai su maišais, – būtent *olą uoloje*.

Vietoj uolos, ola (urvas) gali būti kad ir po medžiu. Neturtingasis brolis miške išgirdo triukšmą, pasislėpė eglyne

*ir pamate, kad atvažiuoja pulkas žmagžudžių. Privažiava un pakriaušį, vienas prejįs un eglį, atkėlįs žievį, išsijeme raktų ir, atvertį kelmų, atrakina geležines duris. Patam visi sulinda urvan. Ne už ilga vėl visi išlinda, duris užrakina ir, raktų vėl pa žievi pakavaji, nuvažiava. Biednasai tuoj pasijeme raktų ir atsirakinįs ineja urvan. Rada sienas išgrįstas žmanijų galvam, e pasieniuos skrynias pinigų. Pasisėmįs pinigų, kiek tik panešdamas, vėl duris aŕrakina ir pareja namā.*¹⁶

Kitame variante vietoje urvo po beržu – rūsys (*sklepas*)¹⁷. Kai kurie lietuviški pasakos variantai aiškiai mena knyginę įtaką. Pavyzdžiui:

Pasikinkęs kumelaitę, nuvažiau in girią. Privažiau prie tokio storo medžio. Klaūsė – kažin kas vidury medžio šnekas. Jis tuo[fj] su vežimu atsitraukė

7 Goethe 1999: clxii (= 162).

8 Balys 1998: 40, Nr. 154.

9 Žr. Razauskas 2023d: 214–216.

10 Balys 1998: 231, Nr. 19.

11 LKŽ VII: 3, 638; žr. FrLEW: 327 ir kt.

12 Balys 1998: 231, Nr. 20; LKŽ VII: 636.

13 ŠmLPT XIII: 177, Nr. II.13.2, 4.

14 Žr. Leonardo Saukos paaiškinimus BsLPĮ I: 396, Nr. 73; III: 450, Nr. 7 (čia pasaka perskirta į dvi – AT 676 ir 954); BsOPS: 517, Nr. 239.

15 BrnP III: 70–71, Nr. 30; LTs III: 638, Nr. 233.

16 BsLPĮ II: 132, Nr. 163.

17 BsOPS: 437–438, Nr. 263; dar variantą žr. BsLPĮ I: 196–197, Nr. 73.

NORŪNŲ LOBIS
 XII–IX tūkstantmečiu
 pr. Kr. Mezolito
 laikotarpio rinkinio
 pagrindą sudaro titnago
 dirbiniai, taip pat
 dirbiniai iš kaulo ir rago:
 titnaginiai ir laiviniai
 kovos kirviai, skeltės.
 Rasta Norūnuose,
 Alytaus r. 1961 m.,
 kasant smėlio karjerą,
 2 metrų gilyje. Rado
 Stasys Kriukonis

PIRČIUPIŲ, VARĖNOS R. LOBIS
 IX a. antrąja puse datuojamas sidabrinų
 arabų monetų ir papuošalų lobis, iš kurio
 išliko tik 2 sidabriniai antsmilkiniai,
 keturkampė sidabrinė juostelė – žaliavos
 ruošinys ir šešios monetos – Abasidų
 dirhamai. Monetų būta apie porą saujų. Lobis
 rastas 1959 m. netoli Pirčiupių po akmeniu,
 į muziejų perduotas 1976 m.

ir pasislėpė netoli to medžio tankumyne o laukia, kas nusidės. Ne po ilgam klauso – šneka: „Zama zama, atsiverk!“ Tuofj] atsivėrė šone medžio durys, išėjo keturi žmogūdžiai. O kad išėjo, pasakė: „Zama zama, užsiverk!“ Tuofj] tos durys užsitarė, ir nieko nepažym. Tie žmogūdžiai nuė per girią, kur jiems reikals buvo, o tas žmogus, priėjęs prie to medžio, sako: „Zama zama, atsiverk!“ Tuofj] atsitarė durys. O kad inėjo in tą medį, pamatė – stovė medy keturios lovos, stalas, an stalo – valgyt ir gert, o po lovom guli maišai raudo-nųjų. Jis sau gerai pasivalgė, išsigėrė, pajėmė porą maišų pinigų, išvertė laukan, privažiavo vežimėlį, užsidėjo ir parvažiau su pinigais namo.¹⁸

Slaptažodis-burtažodis *Zama zama, atsiverk!* veikiausiai bus tiesioginis atspaudas nuo *Sezamai, atsiverk!* Juolab dargi palyginus su pasaka iš brolių Grimų rinkinio, pavadinta „Zimelio kalnas“, kurioje burtažodis skamba „Zemzio kalne, Zemzio kalne, atsiverk“ ir „Zemzio kalne, Zemzio kalne, užsiverk“¹⁹.

Kita vertus, lieka ir šiokia tokia tikimybė žodį reiškiant *žemę*, kurią prašoma atsiverti, ypač jei lietuviškoje Ožkabaliuose užrašytoje pasakoje būtų galima tikėtis kažkaip atsispaudus prūsišką *same* < **zamē* < **zemē*, o vokiečių pasakoje – dar ir lie. *žemelė* ar slavų **zemja* (kaip slovėnų *zemlja*, lužitėnų *zemja*, lenkų *ziemia*, plg. būdvardį *ziemski* ‘žemės, žeminis’ ir kt). Nes žemė, požemis juk visokio turto šaltinis, ir „po žemėmis visokio turto tiršta“, kaip sakė Mesfistofelis. Tokiu atveju turėtume olą žemėje ar žemės kalne, o sąskambis su Sezamu tebūtų antrinis.

Be to, pažymėtinas pasakos variantas, aiškiai liudijantis mitinę motyvo kilmę, kuriame lobių šeimininkas – „pekla“ prilygintas, taigi su velniais sietinas debesys²⁰:

Kad kitąsyk pagiryje gyveno vargdienis žmogelis, vadinamas girininku. Vieną sykį, važiudamas per girią pro didelį kalną, išgirdo baisy ūžimą. Pažiūri aukštyn – ugi kaip debesys nusileido į kalną ir su šnekėjimais ir rėkavimais prapuolė. Nutūpė kaip pekla ant kalno. Kokį tai žodį tas debesys ištarė – kalnas sudrebėjo, ir nieko negirdėti. Ale tas girininkas įsitėmijo tą žodį, kur tam debesyje ištarė ir su tuo žodžiu kalną atidarė. Po valandai vėl tas pats žodis davėsi girdėti: kalnas sudrebėjo, ir tas debesys, baisiai ūždamas, aukštyn iškilo ir nulėkė į vakarų šalį. Girinin-

kas, prisivažiavęs savo vežimėlį prie kalno, ištarė tą žodį, kurį girdėjo tą debesį ištariant, – akies mirksnij kalnas vėl atsitarė. Ir eina girininkas į tą kalną kaip į kokį dvarą. Visur puiku puiku, gražu, tik auksas varva! Tų pinigų auksinių, cidabrinųjų dideli aruodai ir baisyos krūvos supiltos! Labai neramu tam dvare. Girininkas pinigų po kelis sykius išsinešė iš to dvaro, po kiek tik pakėlė, prisikrovė pilną vežimėlį pinigų ir parvažiavo namo.²¹

Iš čia paminėtos „peklos“ gana aišku, kad plėšikai šio tipo pasakose išties atstovauja velniam, velniui, kuriam ir priklauso uolos oloje paslėpti lobiai. O lobius išgaunantis pasakos herojus, vadinasi, – Perkūnui.

Kartu nejučia ateina į galvą ir Jahvės apsi-reiškimas Mozei ant Sinajaus kalno (Iš 19.16, 18, 20): „Trečiąją dieną, auštant rytui, daužėsi perkūnas, švytavo žaibai ir tirštas debesis dengė kalną“, „o visas kalnas baisyai drebėjo“, ir galiausiai: „Kai Viešpats nužengė ant Sinajaus kalno, ant kalno viršūnės, jis pašaukė Mozę pas save“. Vadinasi, irgi ištarė „kokį tai žodį“, nelyg kalną atverti turintį burtažodį.

Šiaip ar taip, viename pasakos variante iš Mažosios Lietuvos ne kalnas, bet uola (didelis akmuo, *kūlis*) pavadinta ne Sinajumi, bet Zionu. Žmogelis išėjo miškan šakų šluotoms:

Ir, aplinko bevaikščiodams, pamate jis vėną kūlę kaip troba didę ir įselepeš į medę, ir pjaustė šakas šlotoms, ir į tą kūlę veizdėdams. Ir so vėnosyk pradėjo į tą kūlę brazdėte. Tai jis tyliai klausės, kas čia tik nusėdos. Ir išėjo dvyleka vyro iš tun. Vėns torėja lazdelę ir muše į tą kūlę ir šaukė: „Zion, užsedaryk!“ Tais tas kūles užsedare. Ir tą lazdelę padėjo šalep to kūlia ir paėjo šalen. Tai jis, iš medžio išlepeš,ėjo pri to kūlia ir paėmęs tan lazdikę ir muše į tan ir šauke: „Zion, atsidaryk!“ Ir tas kūles atsedare. Tai jis, į tą kūlę iėjęs, parveizėjo veskan, kas čia tik bovo. Jis rado čia visokios nau-dos, o ir šešias bačkas, pelnas peningų.²²

Lazda čia ta pati, kuria iš uolos paleidžiama lietis versmė²³.

Dar štai ištrauka iš atitinkamos latvių pasakos, pavadintos tiesiog pagal formulę „Kalne, atsiverk!“:

Sykį vargšas išvažiavo su rogutėmis į mišką žabų. Ogi žiūri – eina per mišką dvylika vyrų, prieina kalną ir sako: „Kalne, atsiverk!“ Kalnas tuojau

18 BsOPS: 402, Nr. 239.

19 GrimaiVNP IV: 23–24, Nr. 142.

20 Razauskas 2025: 11–13.

21 BsLPĮ III: 29, Nr. 7.

22 LtvŽ: 266, Nr. 167.

23 Razauskas 2024b.

RIBIŠKIŲ- VILNIAUS LOBIO DALIS

Lobio dalį, saugomą Lietuvos nacionaliniame muziejuje, sudaro 44 XIII a.–XIV a. pirmos pusės LDK sidabro lydiniai ir 8 jų fragmentai bei 10 X–XII a. Kijevo grivinų. Jis rastas 1930 m. pavasarį Ribiškėse, Vilniuje. Lobyje buvusios vertybės pasklido tarp kolekcininkų ir senienų mėgėjų. LNM saugoma lobio dalis – iš Konstantino Stašio (1880–1942) rinkinio (37 vnt.) ir Vilniaus kraštotyros muziejui perduoto rinkinio (25 vnt.), kuris, spėjama, priklausė kunigui Konstantinui Kupriui-Kuprevičiui (1874–1947)

L. STUOKOS-GUCEVIČIAUS G. 11 LOBIS

Lobį sudaro ašotis ir dvi taupyklės, kuriuose buvo XV a. pradžios – XVII a. 4 dešimtmečio LDK, Lenkijos, Prūsijos, Rygos, Nyderlandų provincijų, Danijos bei Vidurio Europos ir kitų kraštų 4182 monetos. Monetų lobis rastas 2003 m. lapkričio 7 d. archeologinių tyrimų metu Vilniuje, L. Stuokos-Gucevičiaus g. 11 namo kieme. Indai su monetomis buvo užkasti mediniame pastate, ties krosnimi, apie 50 cm gylyje

atsivėrė, visi dvylika suėjo į vidų ir vėl sako: „Kalne, užsiverk!“ Kiek pabuvę kalne, vyrai vėl išėjo ir kalbasi tarpusavy: „Vakare, kai sutems, grįšim namo!“ Laukininkas galvoja: „Kas gi tame kalne yra? Eisiu pasižiūrėti!“ Jis prieina prie kalno ir sako: „Kalne, atsiverk!“ Kalnas atsivėrė, laukininkas įėjo, žiūri – stalias nukrautas mėsos, medaus, duonos ir alaus. Gerai užkirtęs, žmogus ėmė vaikščioti po kambarius. Ėjo ėjo, pagaliau rado kambarį, pilną aukso pinigų. Jis nusimovė kelnes, užrišo kiškų galus, prisipylė pinigų ir parsinešė namo.²⁴

Panašūs vaizdiniai pasitaiko ir padavimuose, tuo patvirtindami ne skolintą, o archetipinę savo prigimtį (neneigiant atskirų smulkmenų keliavimo iš tradicijos į tradiciją). Pavyzdžiui, apie Dovelį pilaitę prie Klaipėdos:

Matydavo irgi vidurdienij dvi mergi ant jos bešančias. Tiedvi mergi, vieną pro šalį einantį žmogų ant kalno užsišaukusės, meldė jo, idant jis apsiimtų vieną daiktą pabučiuot: tai darydams jiedvi išvaduosiąs ir visus kalne esančius skarbus [lobius] gausiąs. Jam tai apsiėmus, atsiskubino baididė rupūžė jį pabučiuoti, ale jis pasikratęs atitraukė nuo savo pažado...²⁵

Taip pat kitame:

Žmonės kalba apie geležinę skrynią su turtais, kuri yra Akležerio dugne. [...] Žmonės norėjo nuleisti Akležerį, griovį kasė. Kai griovį baigė kasti, velniai visą darbą sunaikino, naktį užvertė griovį didžiule uola.²⁶

Čia velniai uola užtvenkė tėkmę, tiesiogiai susijusią su turtų išgavimu, vadinasi, užtvenkta tėkmė atitinka paslėptą turtą, lobį, o paleista lietis – atrastą lobį, išgautą turtą.

Kitąsyk lobį iš kalno gali išspirti žirgas – irgi kaip versmė²⁷:

Šlepetys Krisius iš Jakiškių Joninių naktį ėjo į piliakalnį kasti pinigų. Pasiėmė žvakę, smaigą. Nuejęs pradėjo ieškoti. Ieškojo ieškojo, badė badė žemę – kaip nėra, taip nėra pinigų. Kur neieškojo, kur nečiupinėjo. Ir kur pats numanė, ir kur žmonės šnekėjo – visą kalną apčiupinėjo. Visai nuilso ir galvoja, kur čia daugiau ieškot. Tik girdi: „Krisiau, Krisiau! Eik geriau namo, negaišk lai-

*ko! Kam bus paskirta, tam ir arklys su pasaga išmuš!*²⁸

O Karlas Gustavas Jungas nagrinėtąjį pasakos motyvą laiko kaip tik vienu iš būdingų sąstingio ir jo įveikimo įvaizdžių: „Toks psichinis sąstingis žmones per visą istoriją taip dažnai ištikdavo, kad pateko į mitus ir pasakas. Pasakojama, kad užtrenktoms durims reikia liepti *Atsiverk, Sezamai!* arba kad slaptą išeitį randa koks nors gyvūnas pagalbininkas. Kitaip tariant, sąstingis – tai tipiškas nutikimas, ilgainiui sukėlęs tipiškas reakcijas bei kompensacijas.“²⁹

Iš čia ir visos įmanomos perkeltinės vaizdinio prasmės. Anot Gabrielės Petkevičaitės-Bitės: *Juk kiekvieno žmogaus sieloje užverti tokie neišsemiama turtai, brangenybės* (G. Petkevičaitė-Bitė)³⁰. Tačiau, Rolano Barto žodžiais, „ideologija visą laiką bando užtušuoti pasaulio kūrimo tolydų procesą [= tėkmę], paversti mitą amžinoje nuosavybėje esančiu sustingusiu objektu, inventorinti savąjį turtą, jį užbalzamuoti, įskiepyti realiam pasauliui kažkokios išganingos esencijos, kad sustabdytų jo raidą, neleistų jam rasti priebėgą kitokiose būties formose. Tuomet šiuos įtvirtintus ir sustingdytus turtus galima pagaliau suskaičiuoti“³¹. Todėl, pasak kita dingstimi jau minėtos brolių Grimų pasakos: „Nors sesuo savo turtų galo nežinojo, bet jos širdis buvo kieta kaip akmuo.“³²

Galima nebent pridurti dar vieną nagrinėtos pasakos interpretacijai svarbų dalyką. Senovės Indijoje spaudžiamas aliejus turėjo lytinių sąsajų, simbolizavo lytinę sueitį ir buvo liejamas ant slenkščio prieš jaunavedžiams įžengiant į naujuosius savo namus, o aliejus paprastai spaustas iš sezamo sėklų, tad formulė „*Sezamai, atverk!* nėra vien pasakų mantra. Tai aiškiai ritualas, skirtas įvairiais atžvilgiais palengvinti jaunavedžių rūpesčius“³³. Šitaip *ola uoloje* su joje slypinčiu lobiu įgauna dar ir lytinę bei ginekologinę prasmę, kurioje pats „lobis“ atstoja gemalą, būsimą vaiką, „išlaisvinamą“ gimdant.

24 LaPDŽ: 221.

25 BsV: 258, Nr. XXI.13; dar plg. 252–253, Nr. XXI.2; 280, Nr. XXI.49; 283, Nr. XXI.59.

26 KrbKMG: 36.

27 Razauskas 2023c: 18–21.

28 KrbŽA: 139, Nr. 317.

29 Jung 1985: 42; Jung 1933: 62.

30 LKŽ XVIII: 898.

31 Bartas 1991: 129.

32 GrimaiVNP IV: 240, „Vaikų legendos“ Nr. 5; žr. Razauskas 2023a: 57.

33 Sinha 1993: 72.

SENKELIŲ LOBIS

XVIII a. vidurio monetų lobis, atspindintis to meto pinigų apyvartą: jame buvo Ispanijos Nyderlandų ¼ patagono monetų, Lenkijos zlotų, Lenkijos ir Prūsijos 6 grašių, Vokietijos žemių 2 grašių, taip pat Švedijos 1 ir 5 erių monetų. 2003 m. rugpjūčio 31 d. metalo detektoriumi rastas miške netoli Sankelių, Mickūnų apylinkėje, Vilniaus rajone, 20 cm gylyje. Didžioji monetų dalis sudėta į užrištą maišelį-piniginę, o kita dalis atskirai įvyniota į audeklą

PRITEKLIUS

Pažymėtina plačiai pasaulyje žinoma turto, gėrybių sąsaja su vandens liejimusi, tėkme, upėmis ir lietumi.

Senovės majai, maldoje kreipdamiesi į dievą Hurakaną, be visa ko kito, prašė („Popol vuh“ IV.11): „Tu, teikiantis perteklių ir turtus, teikiantis dukteris ir sūnus! Atgręžk į mus savo galybę, išliek ant mūsų savo perteklių ir savo turtus!“³⁴

Senovės Korėjoje įkurtuvių ritualo metu į namų dievo Songdzo lūpas, be kita ko, įdėtas palinkėjimas: „Kad turtas atitekėtų kaip upė, niekas nesukliudytų gauti aukso, / Ir jis niekada nesibaigtų.“³⁵

Senovės indų „Rigvedoje“ minima (I.4.10) *rāy 'vānis* (*rāyo + avānis*) „turtų tėkmė (arba srovė, srautas)“; Ašvinai (I.180.6) *srjathaḥ pūram-dhim* „srovina (arba tekina, lieja) pilnatvę (arba gausą, priteklių)“; minima (VI.47.6) *samarā vāsū-nām* „santaka gėrybių (arba turtų)“; į dievą Pušaną kreipiamasi (VI.55.3): *rāyó dhārāsi* „turtų srautas (srovė, tėkmė) esi“; dievo Somos meldžiama (IX.97.51) *abhí no arṣa divyā vāsūny* „mums

atsrovink (atitekink, paliek) dangišku (arba dievišku) gėrybių“; išspautų somos sulčių prašoma (IX.106.9): *dhāvata rayim* „atitekinkit turto“; dievas Soma giriamas (IX.107.21): *rayim... abhy 'arṣasi* „turtą... atsrovini (atitekini, palieji)“; suasmenintoms Upėms (*āpa*) skirtame himne prašoma (X.9.4): *sām yor abhí sravantu naḥ* „laimę, gero vę lai atsrovins (atitekins) mums“; kitame vėlgi Upėms skirtame himne apie jas sakoma (X.30.12): *āpo revatiḥ kṣáyathā... vāsvaḥ* „Upės turtingosios, viešpataujate... gėrybėms“ ir esate *rāyās... pātñiḥ* „turto... ponios (viešpatnios)“; pasakoma (X.62.9), jog *dákṣiṇā ví síndhur iva paprathe* „atpildas (už aukojimą) kaip upė išplito (išsiliejo)“. Ir dar eilutė, kurioje žynys-poetas pageidauja prišaukti iš dangaus gėrybes kaip lietų, šitaip turtą, priteklių prilygindamas lietui (X.77.1): *abhraprúṣo ná vācā pruṣā vāsu* „lyg debesų purkšna žodžiais kad purkščiau gėrybes“; o kadangi dūrinį *abhraprúṣ* 'debesų purkšna' siūloma versti tiesiog 'lietus'³⁶, tai išeitų: „lyg lietų kad žodžiais išlyčiau gėrybes“. Ir t. t.

Atskirai paminėtinas pusposmis VI.36.4, kuriame Indros meldžiama: *sá rāyās khám úpa srjā grṇanāḥ puruścandrāsya tvám indra vāsvaḥ* „Turtų

34 CHM: 171.

35 KorèM: 96–97.

36 Monier-Williams 1899: 79.

olą pasrovink (arba pratekink = atverk srūti, lietis) giriamas, ryškiai spindinčių, – tu, Indra, – gėrybių“; lietuviškai sklandžiau: „Turtų, gėrybių ryškiai spindinčių olą atverki giriamas, – tu, Indra, – kad srūtų.“ Perdėm aiškus lobio oloje vaizdinys, o Indra meldžiamas tą lobį paleisti srūti, tekėti, lietis. Palyginimui paminėsime V.32.1: *mahāntam indra pārvatam vī yād vāḥ sṛjō vī dhārā* „didžiulę, Indra, uolą kai atvėrei, paleidai srūt tėkmes“.

Šiuo pagrindu net kiltų pagunda sugretinti žodžius sen. indų *rayi* ‘turtas’ (*rai, rās*, gen. *rāyas*, acc. *rāyam* ir t. t.) ir *raya* ‘tėkmė, srautas’, nors kildinamus regimai lyg ir iš skirtingų šaknų ide. **rei-* (< **h₁er-*?) ‘turtas’ ir **(e)rei(a)-* (< **reh₁-*) ‘tėkmė, srautas’³⁷.

Šiaip ar taip, „Pančatanroje“ (V.3.28) irgi sakoma: „Juk kai kada net iš dangaus nukrinta / Į žemę turtas. Teka jis į jūrą / Iš pragaro. Sunku supaisyti likimą!“³⁸ Taigi turtas gali atitekėti tiek iš dangaus (lietus), tiek iš požemio (versmė).

Šumerų požemio, derlingumo bei namų gerovės dievas Enkis yra prisipažinęs: „Man tarus žodį dangui, iš dangaus pasiliejo gausa!“³⁹

Pastebėjime, kad turtas gali tiesiog atitekėti iš požemio („pragaro“), arba jį gali teikti požemio dievybė. Tas pats Senovės Graikijoje, kur, Platono žodžiais („Kratilas“ 403.e), įdėtai į Sokrato lūpas, mirusiųjų ir požemio dievas Hadas yra „didis esančiųjų pas jį geradarys; jis gi ir esantiems čia siunčia tieka gėrybių. Ten aplink jį jų yra tiek daug, kad pagal tai įgijo ‘Turtingojo’ (*Πλούτων*) vardą“⁴⁰. Negana to („Kratilas“ 403.a): „O Plutono (*Πλούτων*) [vardu] tai įvardyta pagal turto (*πλοῦτος*) davimą, nes turtas iš žemės kyla iš apačios aukštyn.“⁴¹ Išties, juk žemė yra visokio turto šaltinis, ir „po žemėmis visokio turto tiršta“.

„Kratilo“ vertėjas Mantas Adomėnas paaikškinimuose priduria: „Iš *πλοῦτος* ‘turtas, gausa’. Plutonas, būdamas žemės gelmių viešpats, įkūnijo jose slypinčius turtus. [Žodį] *πλοῦτος* mėginama aiškinti kaip *-το-ς* priesagos darinį iš *πλέω* ‘plaukti, srūti, tekėti’.“⁴² Taigi graikų kalboje turtą žymintis žodis tiesiog etimologiškai remiasi srauto, tėkmes reikšme.

O jei taip, tai Sokrato teiginys, esą „turtas iš žemės kyla iš apačios aukštyn“ nejučia mena

lygiai taip pat iš žemės trykštančią, tekančią, plūstančią versmę.

Tik reikia patikslinti, kad šitaip žodį *πλοῦτος* ‘turtas’ ne vien pačių senovės graikų buvo „mėginama aiškinti“, bet tai tikroji jo mokslinė etimologija, neturinti alternatyvų ir kildinanti jį iš ide. šaknies **pleu-* ‘tekėti, lietis, plūsti, plaukti, plaventi’, iš kurios, be daugelio kitų, kilę tokie žodžiai kaip ang. *flow* ‘tekėti, sroventi, lietis, plūsti, tvinti’, sen. indų *plāvayati* ‘plukdo, užlieja’, lo. *pluō,-ere* ‘lyti’ (*fluit* ‘lyja’), sen. slavų *pluti* ‘bėgti, tekėti, plaukti laivu’ ir lie. *plauti, plaūkti* bei *plūsti*⁴³. Tos pačios kilmės, beje, ir lenkų *obfitość* ‘gausumas, gausybė’, *obfity* ‘gausus’, sen. *opłwity*, iš *o-pływać* ‘apsipilti, paplūsti’ ir ‘daug turėti (ko nors)’⁴⁴. Ir čekų *o-plyvati* reiškia ‘būti pertekus’, lenkų *stoczny* ‘nuotakus’ įgauna reikšmę ‘gausus, pertekęs’, o bulgarų *туна* ‘gausybė’ tiesiogiai remiasi turkiškos kilmės Dunojaus pavadinimu *Туна* ir mena šios upės potvynius⁴⁵.

Dėl išsiliejančių, užliejančių potvynių visuotinės sąsajos su pritekliumi Džeimsas Džordžas Freizeris pažymi tarp pajūrio gyventojų paplitusį požiūrį: „Kylantį potvynį jie suvokia ne vien kaip vešėjimo, klestėjimo bei tarpsmo simbolį, bet ir kaip pačią jo priežastį, o atoslūgį – kaip tikrą žlugimo, nusilpimo bei mirties veiksnį ir melancholišką ženklą. Valstietis bretonas įsivaizduoja, kad kylant potvyniui pasėti dobilai puikiai suvešės, o pasėti per atoslūgį ar jam tik prasidėjus – niekad taip ir nesubręs, tad jais šeriamos karvės užtrūks.“⁴⁶

Todėl ir lo. *unda* ‘banga, vilnis’, ‘vanduo’, ‘srovė, antplūdis’ įgavo perkeltinę reikšmę ‘daugybė’, veiksmazodis (denominatyvas) *undo,-āre* ‘banguoti, vilnyti’, ‘užlieti, užtvindyti’ – reikšmė ‘gausiai turėti, būti gausu’, priešdėlinis *ab-undo,-āre* ‘(pa)tvinti, išsiliesti, užlieti’ – reikšmė ‘gausiai turėti, būti pertekusiam’, o iš jo ir būdvardis (dalyvinės kilmės) *abundans* ‘gausus, apstus, turtingas, pertekęs’, ir daiktavardis *abundantia* ‘išsiliejimas, antplūdis’ bei ‘gausa, gausybė, apstas, turtingumas, perteklius’, iš kurių galiausiai radosi pranc. *abonder*, ang. *abound* ‘gausiai turėti, būti pertekus’, pranc. *abondance*, ang. *abundance* ‘gausa, gausybė, apstas, perteklius’ ir kt.⁴⁷

37 Monier-Williams 1899: 868, 888; PkIEW: 330, 860; MrhKE-WA III: 45, 59–60; MrhEWA II: 437–439, (442–443).

38 Pančatantra 1990: 270.

39 Eliade 1977: 22, Nr. 16.

40 Platonas 1996: 110–113.

41 Platonas 1996: 108, 109.

42 Platonas 1996: 277.

43 FrGEW II: 559–560, 563–564; BkEDG: (1208), 1211–1212; Buck 1949: 772, Nr. 11.42.1; (678, Nr. 10.32.5); PkIEW: 835–837; FrLEW: 608, 609–610, 634; Sabaliauskas 1990: 98; Klein 2003: 287; WHLEW II: 326–327; ЧрИЭС II: 45 ir kt.

44 Boryś 2005: 371; FrLEW: 610.

45 Вap6от 2000: 9.

46 Frazer 1995: 34.

47 LoLKŽ: 892, 893 ir 7; Klein 2003: 3, 4; OEE: 2; Пизани 1956: 126 ir kt.

Paminėtina, jog ir lo. *sūcōsus* ‘sultingas’, kalbant apie žmogų, įgauna perkeltinę reikšmę ‘turtingas’, tad romėnų rašytojų turtingieji vadinti *sucosi*, o beturtis – *siccus*, pažodžiui ‘sausas, išdžiūvęs’ (beje, ir ‘sudiržęs, kietas’)⁴⁸.

Rusams irgi: *Деньги что вода* „Pinigai – ne lyg vanduo“; *Богатство – вода: пришла и ушла* „Turtas – vanduo: atėjo ir nuėjo“; o nuliedami iš taurelės ant žemės gėrimo, rusai linkėdavo: *Чтоб вам дал Господь, всякое б доброе так лилось* „Kad jums duotų Viešpats, visoks geras kad šitaip lietuosi“⁴⁹. Turtą „lieja“ ir lietus: *Снег и дождь на свадебный поезд – богато жить* „Sniegas ir lietus ant vestuvinių – turtingai gyvena“; ir tiesiog *дождичек – к богатству* „lietus – į turtą“⁵⁰.

Gudų sakmėje šykštuolis, pramintas Pelūnu (*Мекінник*), nes iš šykštumo valgė pelus (*мякина*), susimokė su velniu: *С тех часаў наплыло к Мекіннику ўселякае дабро, як вада ў рацэ* „Nuo to laiko paplūdo pas Pelūną visoks geras kaip vanduo upėje“⁵¹. Gudų *наплыло* „paplūdo“, *плыць* „plaukti, plūsti“ čia, beje, yra tos pačios ką tik aptartos šaknies ide. **pleu*-⁵², kaip antikinio turtų dievo Plutono vardas.

Pasak gudų tikėjimų: „Vestuvių dieną giedra – laimingas gyvenimas, lyja – turtas“⁵³; *Калі ў той час, як вязуць хрысціць дзіця, да ўдзе дождж або снег, та гэта добрая прыкмета, бо дзіця будзе багатым* „Jeigu tuo metu, kai veža krikštyti vaiką, lyja arba sninga, tai yra geras ženklas, nes vaikas bus turtingas“; *Калі после вянца да пойдзе дождж, та маладыя будуць мець ва ўсём дастатак і спор* „Jeigu po jungtinių iškart palis, tai jaunieji turės visame kame perteklių ir skalsą“⁵⁴. Taigi: *Дождж – прыбытак у гаспадарстве* „Lietus – priteklius ūkyje“⁵⁵.

Dar XXI a. Polocko krašte (beje, kaime *Латышы* ‘Latviai’) į klausimą, ką reiškia sapnuoti pieną, pateikė atsakė: *Малако добра, прыбыль, уі карову даіць* „Pienas gerai, priteklius, kaip karvę melžti“⁵⁶.

Latvių ketureilis rutulioja tą pačią mintį:

48 Onians 2000: 223; žr. LoLKŽ: 792, 830.

49 ДальПРН: 66, 625.

50 ДальПРН: 635.

51 Сержпудоўскі 2000: 226, Nr. 81.

52 ФсЭСРЯ III: 288; ЧрИЭС II: 45 ir kt.

53 Шейн 1874: 444 (užrašytojo persakyta rusiškai).

54 Сержпудоўскі 1998: 179, Nr. 1583.

55 Сержпудоўскі 1998: 68, Nr. 380.

56 НПБП I: 145, Nr. 369.

*Pildi, Dievis, to vietīņu,
Kur ēdēm, kur dzērēm,
Kā piepildi straujas upes,
Kā dziļos ezerīņus!*⁵⁷

Pildyk, Dieve, tą vietelę,
Kur valgėm, kur gėrėm,
Kaip pripildai sraunias upes,
Kaip giliuosius ežerėlius!

O kartais latvių dainose minimas aukso lietus:

*Smalki zelta lietus lija
Aiz zaļās birstaliņ's...*

Smulkiai aukso lietus lijo
Už žaliojo beržynėlio...⁵⁸

Lietuvių požiūriu irgi: „Jei, prieš važiuojant į šliubą, pradeda lyti – jaunavedžiai bus turtingi.“⁵⁹ *Jeigu per vestuves lyja, tai jaunieji bus turtingi*⁶⁰. Todėl pasakymas *mažas lietus* Lydos krašte reiškė ‘jokia nauda’⁶¹. O kartais lietaus išsiilgę lietuviai pasakydavo: *Dievas auksą beria; Auksas byra iš dangaus*⁶²; *Dabar lytus gerai – kap auksu beria* (Geistarai, Vilkaviškio r.)⁶³. Kita vertus, apie išsiilgtą pavasario lietų pasakoma ir tiesiog *auksu lyja* (Plokščiai, Šakių r.)⁶⁴. Taip pat platesne prasme, kaip Juozo Tysliavos eilėraščio „Auksu lyta“ pirmojoje eilutėje: *Šiandien rytą auksu lyta*⁶⁵. Atsižvelgtinas ir pasakymas *auksu apipilti* ‘padaryti (labai) turtingą’⁶⁶. O tai irgi gali vesti prie lietaus vaizdinio. Adelė Seselskytė, nagrinėdama pasaką „Podukra šulinyje“ (ATU 480), sako: „Raganos paveikslas šioje pasakoje yra sudėtingas. Svarbiausia jos funkcija – įgyvendinti teisingumą: atlyginti doriesiems ir nubausti bloguosius. Todėl boba, ragana podukrą *apipila visą auksu*, pastato po aukso lietumi, kurio aplyta, *visa stoja auksine*“ ir t. t.; darsyk pabrėžtinai: „Atskiruose variantuose podukra tampa auksinė tada, kai boba ar ragana ją atveda prie didelių vartų, kur pradeda lyti aukso lietus.“⁶⁷ O neseniai minėtoje aptartojimo tipo

57 SVIt: 143 (žr. pastabą 197), Nr. 1158; BDS: Nr. 2024.

58 Vaitkevičienė 2001: 98; vertimas mano vos vos pataisytas.

59 Višinskis 1964: 215; P. Višinskis savo surinktą medžiagą pirmiausia persakė rusiškai (MT X: 161), ir tik paskui į darbas buvo išverstas vėl į lietuvių kalbą.

60 TŽ IV: 471, Nr. 148.

61 LKL II: 628.

62 VMVČ: 507.

63 LKŽ I: 479; žr. FŽ: 76.

64 LKŽ I: 479.

65 Tysliava 1967: 118.

66 LKŽ I: 479; FŽ: 75.

67 Seselskytė 1985: 69, 71.

„Kalne, atsiverk“ (AT 676, ATU 954) pasakoje žmogaus, patekusio į kalno vidų, pilną priverstą spindinčių lobių, patyrimas nusakomas taip: *Vīsur puiku puiku, gražu, tik auksas varva!* [BsL-PĮ III: 29, Nr. 7.] Taigi ir lobis oloje suvokiamas kaip „virtualiai“ skystas. Pažymėtinas ir žinomas frazeologizmas *aukse maudytis* „būti labai turtingam“⁶⁸, nes maudytis, šiaip ar taip, galima tik skystyje. Ar tik ne skysto aukso vaizdinį mena ir lietuvių pasakų „geltonas vanduo“ (kuris, beje, kaip ir gyvasis vanduo, turi galią atgaivinti paverstą akmeniu), pavyzdžiui: *Žiūri: o blizga prieš saulę kaip auksas, o blizga, baisus grožis. Ateina, kad bala ir stulpas vandens geltono, aukso žuvytės plaukioja.*⁶⁹

Rusų poetas Viačeslavas Ivanovas rašė (tiesa, apie saulės šviesą): *Ленивым золотом текло / Весь день и капало светило* „Kaip auksas tingiai sruvo / Per dieną ir lašnojo šviesulys“⁷⁰.

Senovės Graikijoje aukso lietusi gimstant Dzeuso dukrai Atėnei, bet ypač pagarsėjęs atvejis, kai aukso lietumi pasivertęs Dzeusas prasiskverbė pas paslėptą Daną ir pradėjo su ja Persėją⁷¹. O Platonas („Timajas“ 59.a–b) tiesiai šviesiai auksą pavadino tekančiu, „lydžiu“ skysčiu: „Tarp viso to, kam ką tik buvo duotas lydžiųjų skysčių pavadinimas, yra ir [medžiaga], gimusi iš smulkesnių ir vienaalytiškesnių dalelių, todėl tankiausia, tam tikros rūšies atmaina, kuriai savybingas blizgesys bei gelsvumas, kuri labiausiai vertinama tarp brangenybių, būtent auksas, sustingęs, besisunkdamas pro akmenis.“⁷² Pažymėtas skysto aukso blizgesys ir gelsvumas kone pažodžiui primena lietuvių pasakų „geltonąjį vandenį“, tik šis, beje, turėjo galią atgaivinti paverstą akmeniu, suakmenėjusį, o Platono skystas auksas, neatlaikęs stingdančio akmens poveikio, pats sustingo.

Skysto turto vaizdinį nejučia mena ir tokie lietuvių kalbos žodžiai kaip *iš-teklis*, *iš-teklus* ‘ištekimas, pilnis, resursai, išgalės, santaupos, atsargos’ bei iš dalies ‘perteklius, gausa’; taip pat *pėr-teklis*, *pėr-teklus* ‘perviršis’, ‘visokių gėrybių, turto gausumas’; taip pat *pri-teklus* ‘pritekimas, pakankamas kiekis’⁷³. Nors šie žodžiai kildinami anaiptol ne iš veiksmazodžio *tekėti*, o iš *tèkti*, tiksliau, iš

priešdėlinių *iš-tèkti* ‘pakankamai turėti, pakankamai būti, užtekti’, *pėr-tekti* ‘labai daug, gausiai ko turėti’, *pri-tekti* ‘užtekti, turėti pakankamai, nepritrūkti’⁷⁴, vis dėlto su *tekėti* vediniais jie yra nebeatskiriamai persipyrę ir susimaišę. Palyginkime: *iš-tekis* ‘ištekėjimas, pertakas’, ‘upės atšaka’, *iš-tekmė* ‘ištaka’ (čia atsižvelgtina išplėstinė perkeltinė *šaltinio* reikšmė) ir *pėr-tekis*, *pėr-tekmė* ‘perteklius’ (!), toliau vėl *sán-tekis*, *sán-tekmė*, *sán-teklus* ‘santaka’, *sán-teklis* ‘santaka’ bei apskritai ‘kas suteka, subėga, sulaša’⁷⁵. Palyginimui – *įplaukos* ‘gaunamieji pinigai, pajamos’⁷⁶.

Toliau dar palyginkime kitus priešdėlinius *tèkti* vedinius:

ap-tèkti reiškia ne tik ‘labai daug turėti ko’, ‘užtekti, pakakti’, bet ir ‘apibėgti vandeniui ar kitu skysčiu, pasidaryti apsemtam’, pavyzdžiui: *Po tų liūčių visi laukai vandeniui apteko* (Salantai, Kretingos r.); *Ant pečiaus vyšniais džiovinau – sunka pečius apteko* (Skirsnemunė, Jurbarko r.); *Kitą kartą visa žemė buvus vandiniais aptekus* (M. Slančiauskas); *Kojos suplyšę, kraujais aptekę* (Pampėnai, Pasvalio r.); ypač iš mums rūpimuose kontekstuose: *Kad tą akmenį atverst, tai visa apylinkė aptekt [vandeniu]* (Gervėčiai, Gudija); *Kad trenkė perkūnas į prūdą, visas vilnim aptekau* (Šatės, Skuodo r.); taip pat ‘užlieti, apsemti’: *Vanduo apteko kiaugę šieno, t. y. aptvino* (A. Juškos žodynas); *Toks tvanas rados, jogei apskritą žemę [v]andenys apteko* (M. Valančius)⁷⁷. Ir Simonas Daukantas rašė, jog *visas pasaulis, pagal jų [romėnų] nuomonę, keturimomis jūromis buvo aptekęs*⁷⁸. Savo ruožtu *tekėti* turi reikšmę ‘aptekti kuo plūstančiu’, *ap-tekėti* – reikšmę ‘aptekti kuo’⁷⁹.

Toliau: *nu-tèkti* reiškia ne tik ‘pakakti, nepristigti’, bet ir ‘nuslūgti’: *Aukšta obelėlė aukštai šakas iškėlė, vyno šulinys žemyn nuteko* (J. Murkos pasakų rinkinys); *pėr-tekti* reiškia ne tik ‘labai daug, gausiai ko turėti’, bet ir ‘perbėgti (skysčiui)’; *pra-tèkti* – ne tik ‘gausiai ko turėti, pertekti’, bet ir ‘pradėti tekėti, pamažu sunktis’: *Kubilas prateko ir suloja, varva* (A. Juškos žodynas); *Buvo buvo užušalę patiltė, ale dabar jau prateko* (Subačius, Kupiškio r.); *Prateko teko srauja upelė pro brolio klounelį* (Pandėlys, Rokiškio r.) ir t. t.; *už-tèkti* – ne tik ‘pakankamai ko turėti, pakankamai ko būti,

68 FŽ: 76.

69 PrkIŠ: 60; žr. BrnP I: 101–103, Nr. 38, ir kt.

70 Павлович 2004: 285.

71 Žr. VIAMŽ: 69, 239 ir daug kur kitur; iškalbingą V a. pr. Kr. piešinį pateikia, pavyzdžiui, Neumann 1954: pav. 24.

72 Platonas 1995: 109.

73 LKŽ IV: 243; IX: 858; X: 766.

74 LKŽ XV: 1152, 1157, 1158; žr. FrLEW: 1077; SmSEJL: 668 ir kt.

75 LKŽ IV: 242–243; IX: 858; XII: 135.

76 LKŽ IV: 132.

77 LKŽ XV: 1148–1150.

78 DkR I: 47.

79 LKŽ XV: 1106, 1110.

pakakti, ganėti', bet ir 'pasrūti, paplūsti': *Širdis krauju užtekusi* (Simnas, Alytaus r.); ir 'nuslūgus pakilti aukštyn': ...*aukso obelėlė žemyn obuolėlius, vyno šulinėlis aukštyn užtekęs* (tas pats J. Murkos pasakų rinkinys)⁸⁰. Dar paminėtinas pasakymas iš XVII a. pabaigos ar XVIII a. pradžios anoniminio smulkiosios tautosakos rinkinio: *Kad neteks bačka, nors antrą galą gręžk – tiek gausi*, kuriame *neteks bačka* reiškia 'išsibaigs alus statinėje'⁸¹, taigi – *netekės*.

Atsižvelgtina ir *tėkti* reikšmė 'tekėti, ištekėti (už vyro)', kaip štai dainose: *Vargelyj gimiau, vargelyj augau, vargelyj būdama už vyro tekau* (Biržai); *Kai aš tekau, kai aš tekau ažu mielo savo, tai mano galvelė vargelių nekėlė* (Rimšė, Ignalinos r.); *Už ko teksi, pana Ona, bene už siuvėjaus?*⁸²; *O šiam trečiam bernuželiui / Pati teksiu – nutekėsiu*⁸³. Taip pat su priešdėliu *nu-tėkti* 'nutekėti (už vyro)'⁸⁴.

Nors lyg ir niekas iš kalbininkų nebandė veiksmazodžių *tekėti* ir *tėkti* kilme susieti, nei Ernstas Frenkelis, šis vis dėlto prie įvairių *tekėti* šaknies atvašų nurodė ir *tėkti* (ar tik ne per klaidą?)⁸⁵. O lie. *tekėti*, la. *tecēt* pirminė lytis išties galėjusi būti **tekti*⁸⁶, kaip ir slavų **tekti* 'tekėti'⁸⁷. Tiesa, bandymas griežtai etimologiškai susieti abu veiksmazodžius susidurtų su formaliomis kliūtimis: pirmojo šaknies ide. **-k^u-* skiriasi nuo antrojo ide. **-k-*. Betgi lietuvių kalboje, kur šio formalaus skirtumo nebėra, abu veiksmazodžiai akivaizdžiai yra persimaišę ir iš dalies „susilieję“. O semantiškai šis „susiliejimas“ nėra atsitiktinis – jis atliepia aptartąjį „tekančių gėrybių“ vaizdinį ir tuo jį lietuvių tradicijoje papildomai patvirtina.

IŠVADA

Pasitelkiant žodžių *turtas* ir *išteklis*, *priteklius* kalbines sąsajas (pirmojo – griežtai etimologines, antrųjų – asociatyvias), galima būtų tarti, jog *turtas* – tai *su-turėtas*, sulaikytas, suimtas, sustabdytas, vadinasi, *su-tvertas* gėrybių srautas (= paslėptas lobis), o *iš-teklis* – paleistas lietis, srūti, *tekėti*, kad *pri-tekėtų pri-tekliumi* (= paleistas apyvarton, kad neštų pelną).

80 LKŽ XV: 1154, 1157, 1158, 1161–1163.

81 LbSLT: 115.

82 LKŽ XV: 1145; pastarasis pvz. iš JšLD II: 38–39, Nr. 476.2.

83 JšSD I: 284, Nr. 307.16; plg. LTs I: 309, Nr. 311.

84 LKŽ XV: 1154.

85 FrLEW: 1075.

86 SkardžiusRR I: 525; KrLEV II: 382.

87 Derksen 2008: 489; ФcЭCPЯ IV: 37; ЧpИЭC II: 243.

Žodžiu, *turtas* – tai *su-tvertas*, iš *apy-takos* (apyvartos) išimtas, taigi velniui priklausantis lobis, o *priteklius* – tai iš velnio olos uoloje *iš-tvertas* lobis, išlaisvintas *tekėti*, taigi *paleistas laisvai lietus*. Galų gale tat irgi tik atskiras – materialus atžvilgis andai aptarto⁸⁸ visa apimančio *laimės* tiesioginio ryšio su *liejimusi*.

Kaip matyti, tie patys pamatiniai *su-tvėrimo* ir *iš-tvėrimo* vaizdiniai šiuo atveju nusako atitinkamą santykį su gėrybėmis, taigi sudaro savotiškus „mitologinė ekonomikos“ metmenis: ji netiesiogiai, bet primygtinai pataria sustingusį, *sutvertą turtą* paversti *tekančiu ištekliu* ir *pritekliumi*.

NELIETUVIŠKA ASMENVARDŽIŲ RAŠYBA

Bartas, Rolanas = Roland Barthes
 Freizeris, Džeimsas Džordžas = James George Frazer
 Frenkelis, Ernstas = Ernst Fraenkel
 Gėtė, Johanas Volfgangas = Johann Wolfgang Goethe
 Grimas, Jakobas = Jacob Grimm
 Grimas, Vilhelmas = Wilhelm Grimm
 Ivanovas, Viačeslavas = Вячеслав Иванович Иванов
 Jelizarenkova, Tatjana = Татьяна Яковлевна Елизаренкова
 Jungas, Karlas Gustavas = Carl Gustav Jung
 Platonas = Πλάτων, lo. Plato
 Sokratas = Σωκράτης, lo. Sōcratēs

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- AT = *The Types of the Folktale: A Classification and Bibliography*. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen Translated and Enlarged by Stith Thompson. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1961 (nurodoma tipo numeris).
 ATU = *The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography*, based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson by Hans-Jörg Uther. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 2004. (Nurodoma tipo numeris.)
 Balys 1998 = Jonas Balys. *Raštai*, I. Parengė Rita Repšienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998.
 Bartas 1991 = Rolanas Bartas. *Teksto malonumas*. Vilnius: Vaga, 1991.
 BDS = *Krišjāņa Barona Dainu skapis*: <<http://www.dainuskapis.lv>>.
 BkEDG = *Etymological Dictionary of Greek*, by Robert Beekes with the assistance of Lucian van Beek, I–II. Leiden–Boston: Brill, 2010 (puslapių numeravimas išsistinis).
 Borys 2005 = Wiesław Borys. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo literackie, 2005.
 BRMŠR = *Baltų religijos ir mitologijos relikvai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (XIV–XVIII a.): Šaltinių rinkinys*. Sudarė ir parengė Vytautas Ališauskas. Vilnius: Lietuvos katalikų mokslo akademija, 2016.
 BrnP I = *Antano Baranausko pasakos*, I: *Vėtros sūnus: surinktos šiaurės rytų Lietuvoje*. Parengė Kostas Aleksynas. Panevėžys: E. Vaičekausko knygyno leidykla, 1999.

88 Razauskas 2014.

- BrnP III = *Antano Baranausko pasakos, III: Jonis medžioklis: surinktos Žemaitijoje*. Parengė Kostas Aleksynas. Panevėžys: E. Vaičekausko knygyno leidykla, 2009.
- BsLPĮ I–IV = *Lietuviškos pasakos įvairios, I–IV*. Surinko Jonas Basanavičius. Parengė Kostas Aleksynas. Vilnius: Vaga, 1993–1998.
- BsOPS = *Ožkabių pasakos ir sakmės*. Surinko Jonas Basanavičius. Parengė Kostas Aleksynas. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001.
- BsV = *Iš gyvenimo vėlių bei velnių*. Surinko Jonas Basanavičius. Parengė Kostas Aleksynas. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998.
- Buck 1949 = Carl Darling Buck. *A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages*. Chicago: The University of Chicago Press, 1949.
- Derksen 2008 = Rick Derksen. *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*. Leiden–Boston: Brill, 2008.
- DkR I = Simonas Daukantas. *Raštai, I*. Sudarė V. Merkys. Vilnius: Vaga, 1976.
- Eliade 1977 = Mircea Eliade. *From Primitives to Zen: A Thematic Sourcebook of the History of Religions*. San Francisco–New York–etc.: Harper & Row, 1977.
- Frazer 1995 = Sir James George Frazer. *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion*. Abridged edition. London: Papermac, 1995 (1922).
- FrGEW I–II = Hjalmar Frisk. *Griechisches etymologisches Wörterbuch, I–II*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1960–1970.
- FrLEW = Ernst Fraenkel. *Litauisches etymologisches Wörterbuch, I–II*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag–Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1962–1965. (Puslapių numeravimas ištisinis.)
- FŽ = *Frazeologijos žodynas*. Redagavo Jonas Paulauskas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2001.
- Goethe 1999 = Johann Wolfgang Goethe. *Faustas*. Iš vokiečių kalbos vertė Antanas A. Jonynas. Vilnius: Tyto alba, 1999.
- GrimaiVNP IV = Broliai Grimai. *Vaičių ir namų pasakos, IV*. Vertė Adomas Druktenis. Vilnius: Alma littera, 2000.
- JšLD II = *Lietuviškos dainos, II*. Užrašė Antanas Juška. Paruošė A. Mockus. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1954 (Казань, 1882).
- JšSD I = *Lietuviškos svotbinės dainos*, užrašytos Antano Juškos ir išleistos Jono Juškos, I. Paruošė Vytautas Maknys. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1955 (Санктпетербур, 1883).
- Jung 1933 = Carl Gustav Jung. *Modern Man in Search of a Soul*. New York: A Harvest Book, 1933.
- Jung 1985 = Carl Gustav Jung. *The Practice of Psychotherapy: Essays on the Psychology of the Transference and other Subjects*. New York: Princeton University Press, 1985.
- Klein 2003 = Ernest Klein. *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language*. Amsterdam etc.: Elsevier, 2003.
- KnsLM = *Lietuvių mįslės: Rinktinė*. Sudarė ir parengė Aelita Kensminienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2018.
- KorėM = *Korėjos mitai*. Iš korėjiečių kalbos vertė Dzinseok Seo. Vilnius: Mintis, 2007.
- KrbKMG = *Kai milžinai gyveno: Padavimai apie miestus, ežerus, kalnus, akmenis*. Parengė Bronislava Kerbelytė. Vilnius: Vaga, 1983.
- KrbŽA = *Žemės atmintis: Lietuvių liaudies padavimai*. Parengė Bronislava Kerbelytė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1999.
- KrLEV II = Konstantīns Karulis. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca, II*. Rīga: Avots, 1992.
- LaPDŽ = *Latvių pasakos: Deimanto žirgas*. Iš latvių kalbos vertė Vytautas Martišius. Vilnius: Vaga, 1979.
- LbSLT = *Smulkioji lietuvių tautosaka XVII–XVIII a.: Priežodžiai, patarlės, mįslės*. Paruošė Jurgis Lebedys. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1956.
- Lebedys 1976 = Jurgis Lebedys. *Lietuvių kalba XVII–XVIII a. viešajame gyvenime*. Vilnius: Mokslas, 1976.
- LKL II = *Lydos krašto lietuviai, II*. Redaktorių komisijos pirmininkas Norbertas Vėlius. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2002.
- LKŽ I–XX = *Lietuvių kalbos žodynas, I–XX*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 1956–2002.
- LoLKŽ = Kazimieras Kuzavinis. *Lotynų–lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.
- LTs I = *Lietuvių tautosaka, I: Dainos*. Medžiagą paruošė V. Barauskienė, B. Kazlauskienė, B. Uginčius. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1962.
- LTs III = *Lietuvių tautosaka, III: Pasakos*. Paruošė L. Sauka, A. Seselskytė. Vilnius: Mintis, 1965.
- LtvŽ = *Lietuvininkų žodis*. Parengė Kazys Grigas, Zita Kelmickaitė, Bronislava Kerbelytė, Norbertas Vėlius, redaktorių komisijos pirmininkas Norbertas Vėlius. Kaunas: Litterae universitatis, 1995.
- Monier-Williams 1899 = *A Sanskrit-English Dictionary, etymologically and philologically arranged, with special reference to cognate Indo-European languages by Sir. Monier Monier-Williams*. New edition, greatly enlarged and improved with the collaboration of professor E. Leumann, professor C. Cappeller, and other scholars. Delhi: Motilal Barnarsidass, 1999 (Oxford University Press, 1899).
- MrhEWA II = Manfred Mayrhofer. *Etymologisches Wörterbuch des Altindischen, II*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1996.
- MrhKEWA III = Manfred Mayrhofer. *Kurzgefasstes etymologisches Wörterbuch des Altindischen, III*. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1976.
- MT X = *Mūsų tautosaka, X*. Red. prof. Krėvė–Mickevičius. Kaunas, 1935.
- Neumann 1954 = Erich Neumann. *The Origins and History of Consciousness*. New York: Pantheon Books, 1954.
- OEE = *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*. Edited by T. F. Hoad. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Onians 2000 = Richard Broxton Onians. *The Origins of European Thought about the Body, the Mind, the Soul, the World, Time, and Fate: New Interpretation of Greek, Roman and kindred evidence also of some basic Jewish and Christian beliefs*. UK: Cambridge University Press, 2000.
- Pančatantra 1990 = *Pančatantra*. Iš sanskrito kalbos vertė Ričardas Mironas. Vilnius: Mintis, 1990.
- PkIEW = Julius Pokorny. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch, I*. Bern–München: Francke Verlag, 1959.
- Platonas 1995 = Platonas. *Timajas. Kritijas*. Iš graikų kalbos vertė, įvadą ir paaiškinimus parašė Naglis Kardelis. Vilnius: Aidai, 1995.
- Platonas 1996 = Platonas. *Kratilas*. Graikišką tekstą parengė, vertė, įvadą ir paaiškinimus parašė Mantas Adomėnas. Vilnius: Aidai, 1996.
- PrkIŠ = *Iškasių šulnelį: Anelės Prakapienės pateikta tautosaka*. Sudarė Jaunius Vylius. Marijampolė: Jaunius Vylius, 2004.
- Razauskas 2014 = Dainius Razauskas. *Lietuviškoji laimės samprata. Liaudies kultūra*, 2014, Nr. 3.
- Razauskas 2023a = Dainius Razauskas. *Akmeninė širdis. Būdas*, 2023, Nr. 5.
- Razauskas 2023b = Dainius Razauskas. Iš (po) uolos pasilieja versmė. *Būdas*, 2023, Nr. 6.

- Razauskas 2023c = Dainius Razauskas. Perkūno žirgas ir Pe-gasas: Lyginamasis (komparatyvinis) tyrimas. *Sovijus: Tarpdalykiniai kultūros tyrimai*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2023, t. 11, Nr. 2.
- Razauskas 2023d = Dainius Razauskas. Stovintis vanduo – velnio. *Senovės baltų kultūra*, XI: *Iš praeities šaknų*. Sudarytoja Elvyra Usačiovaitė. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2023.
- Razauskas 2024a = Dainius Razauskas. Perkūniui trenkus iš (po) uolos pasilieja. *Būdas*, 2024, Nr. 1.
- Razauskas 2024b = Dainius Razauskas. Lazda sudavus iš uo-los pasilieja versmė. *Būdas*, 2024, Nr. 2.
- Razauskas 2025 = Dainius Razauskas. Dangiškos velnių už-tvankos. *Būdas*, 2025, Nr. 1.
- Sabaliauskas 1990 = Algirdas Sabaliauskas. *Lietuvių kalbos lek-sika*. Vilnius: Mokslo, 1990.
- Sinha 1993 = Indra Sinha. *Tantra: The Search for Ecstasy*. Lon-don: Hamlyn, 1993.
- SkardžiusRR I = Pranas Skardžius. *Rinkiniai raštai*, I: *Lietu-vių kalbos žodžių daryba*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1996.
- SmSEJL = Wojciech Smoczyński. *Słownik etymologiczny języ-ka litewskiego*. Wilno: Uniwersytet Wileński, 2007.
- SVīt = *Sidraba Vītols: Tautas dziesmu krājums*. Sastādījuši Dr. phil. J. A. Jansons un N. Kalniņš. Rīga: K. Rasiņa apgāds, 1943.
- Šlekonytė 1998 = Jūratė Šlekonytė. Akmens funkcijos tau-tosakoje. *Darbai ir dienos*, t. 6 (15). Kaunas: Vytauto Di-džiojo universiteto leidykla 1998.
- ŠmLPT XIII = *Latviešu pasakas un teikas*, XIII. Pēc Anša Ler-cha-Puškaiša un citiem avotiem sakopjis un rediģējis prof. P. Šmits. Rīgā: Valtera un Rapas akciju sabiedrības izdevums, 1936.
- Tysliava 1967 = Juozas Tysliava. *Nemuno rankose: Poezijos rink-tinė*. Vilnius: Vaga, 1967.
- TŽ IV = *Tauta ir žodis*, IV. Red. prof. V. Krėvė-Mickevičius. Kaunas, 1926.
- Vaitkevičienė 2001 = Daiva Vaitkevičienė. *Ugnies metaforos: Lietuvių ir latvių mitologijos studija*. Vilnius: Lietuvių lite-ratūros ir tautosakos institutas, 2001.
- WHLEW II = *Lateinisches etymologisches Wörterbuch von A. Walde*, II. 3., neubearbeitete Auflage von J. B. Hof-mann. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1954.
- Višinskis 1964 = Povilas Višinskis. *Raštai*. Vilnius: Vaga, 1964.
- VlAMŽ = Aleksandra Veličkienė. *Antikos mitologijos žinynas*. Kaunas: Šviesa, 1996.
- VMVČ = *Vilką minim, vilkas čia: Lietuvių situaciniai posakiai*. Sudarytojos: Rasa Kašėtienė, Lilija Kudirkienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2016.
- Варбот 2000 = Жанна Жановна Варбот. Дунай в русской народноэтимологической реинтерпретации. *Folia slavistica: Рале Михайловне Цейтлин*. Москва: Инсти-тут славяноведения РАН, 2000.
- ДальПРН = *Пословицы русского народа: Сборник В. И. Даля*. Москва: Русский язык Медиа, 2004 (1862).
- НПБП I = *Полацкі этнаграфічны зборнік*, вып. 2: *Народная проза беларусаў Падзвіння*, I. Укладальнік У. А. Лобач. Наваполацк: Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт, 2011.
- Павлович 2004 = Наталия В. Павлович. *Язык образов: Па-радигмы образов в русском поэтическом языке*. Мо-сква: Азбуковник, 2004.
- Пизани 1956 = Витторе Пизани. *Этимология: история–проблемы–метод*. Москва: Издательство иностран-ной литературы, 1956.
- Ригведа 1989 = *Ригведа*, I: *Мандалы I–IV*. Издание подго-товила Т. Я. Елизаренкова. Москва: Наука, 1989.
- Сержпутоўскі 1998 = Аляксандр Казіміравіч Сержпу-тоўскі. *Прымкі і забабоны беларусаў-палешукоў*. Мінск: Універсітэцкае, 1998 (1930).
- Сержпутоўскі 2000 = Аляксандр Казіміравіч Сержпу-тоўскі. *Казкі і апавяданні беларусаў Слуцкага павета*. Мінск: Універсітэцкае, 2000 (1926).
- СПМ = *Священные письмены майя: Пополь-Вух; Раби-наль-ачи*. Составитель Илья Стогов. Санкт-Петер-бург: Амфора, 2000.
- ФсЭСРЯ I–IV = Макс Фасмер. *Этимологический словарь русского языка*, I–IV. Перевод с немецкого и допол-нения О. Н. Трубачева. Санкт-Петербург: Азбука, 1996.
- ЧрИЭС II = Павел Яковлевич Черных. *Историко-эти-мологический словарь современного русского языка*, II. Москва: Русский язык, 1999.
- Шейн 1874 = *Белорусские народные песни с относящими-ся к ним обрядами, обычаями и суевериями: Сборник П. В. Шейна*. Санкт-Петербург, 1874.

LITH. TURTAS (WEALTH) AND PRITEKLIUS (INFLOW, ABUNDANCE)

Dainius RAZAUSKAS

A series of articles has already been published by the author on the opposition between coagulation and solution in mythology, a particular aspect of which consists of the stagnation (standing, stagnant, “dead” water) and flow (flowing, streaming, “living” water). This wide theme also pertains to mythical images of the spring, fount, stream obstructed or banked up by a stone or rock (the stone itself being an image of final coagulation, stagnation, stiffness) and, in its turn, of the overthrown, dem-olished, or split-apart rock and the stream launched out from (below of) it. In mythology, the obstruction is usually done and impersonated by the Devil, while the demolition by its worst enemy, the Thunder-God. However, in actual texts, these mythical personas are often represented by various agents, as animals, anthropomorphic, or human beings. In a recent pair of articles, the serpent-dragon damming up water and a treasu-re-guarding dragon were under consideration.

This way, a structural correspondence between dammed up stream and hidden treasure emerges, which also applies to the launched-out stream and treasure obtained and put into cir-culation. It should be noted that Lith. *turtas* “wealth” derives from *turėti* “have” and finally from (*su*)*tvėrti* “take, get hold, hold (fast)”, “hold down, obstruct, fence in”, “coagulate, solidify”; while *pri-teklius* “inflow, abundance”, in its turn, has one root with *tekti* “fall into hands” which is strongly intertwined with *tekėti* “flow, stream” (cf. *ap-tekti* “flood in, overflow”, *pra-tekti* “seep, leak” etc.). The same “flowing” semantics belong to Eng. “inflow” (overtly) and “abundance, abound” which derive from Latin *abundans* “abounding”, *ab-undāre* “flood, overflow, inun-date”, finally from *unda* “wave, water, tide”.

Therefore, mythology implicitly recommends converting the stagnant wealth into flowing income. Thus, outlines of a peculiar “mythological economics” surface in conclusion.

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, LT-103008, Vilnius
E. paštas: dainius.razauskas@lnkc.lt